

**АРГАНІЗАЦЫЯ, ТЭХНАЛОГІЯ
І МЕТОДЫКА ПАДРЫХОЎКІ
БІБЛІАГРАФІЧНЫХ
ДАПАМОЖНІКАЎ**

1. Тэхналагічная характарыстыка падрыхтоўчага этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў
2. Тэхналагічная характарыстыка аналітычнага этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў
3. Тэхналагічная характарыстыка сінтэтычнага этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў
4. Тэхналагічная характарыстыка заключнага этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў
5. Тэхналогія падрыхтоўкі бібліяграфічных дапаможнікаў з выкарыстаннем сродкаў аўтаматызацыі

1. Тэхналагічная характарыстыка падрыхтоўчага
этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў

**Працэс падрыхтоўкі
бібліяграфічнай інфармацыі
назваецца
бібліяграфаваннем**

Вынікам працэсу бібліяграфавання з'яўляецца бібліяграфічнае абвяшчэнне, якое можа функцыянаваць як у вуснай, так і дакументнай форме (бібліяграфічны запіс)

Этапы падрыхтоўкі бібліяграфічнага дапаможніка

- Падрыхтоўчы
- Аналітычны
- Сінтэтычны
- Заключны

Падрыхтоўчы этап складання бібліяграфічнага дапаможніка ўключае наступныя працэсы:

- выбар і вывучэнне тэмы
- распрацоўка плана-праспекта
- выяўленне дакументаў

Пры выбары тэмы абавязкова павінны ўлічвацца:

- яе актуальнасць, грамадская важкасць;
- перспектыўны характар;
- адпаведнасць тыпавым патрэбнасцям асноўных груп спажыўцоў інфармацыі, якіх абслугоўвае бібліятэка;
- профільнасць тэмы спецыялізацыі ў дзейнасці бібліятэкі, адпаведнасць магчымасцям бібліятэкі;
- стан бібліяграфічнай забяспечанасці тэмы.

АСПЕКТЫ ВЫВУЧЭННЯ ТЭМЫ:

- вивучэнне сутнасці тэмы, яе зместавых аспектаў
- вивучэнне бібліяграфічнай забяспечанасці тэмы

План-праспект

- абгрунтаванасць выбару тэмы
- яе тэматычныя граніцы
- асноўная мэта складаемага дапаможніка
- мэтавае і чытацкае прызначэнне дапаможніка
- від, тып і жанр будучага дапаможніка
- асноўныя прынцыпы адбору дакументаў
(храналагічныя, тэрытарыяльныя, моўныя)

План-праспект

- віды дакументаў, якія будуць уключацца ў дапаможнік
- структура і спосабы групоўкі матэрыялу ў будучым дапаможніку
- склад даведачна-метадычнага апарату
- асноўныя і дадатковыя крыніцы выяўлення дакументаў
- аб'ём, тэрміны працы, звесткі аб складальніках і рэдактарах, спосаб друкавання і афармлення

Выяўленне дакументаў

Мэта: з максімальнай паўнотой сабраць дакументы, якія адпавядаюць змястоўным і фармальным крытэрыям, вызначаным у плане-праспекце;

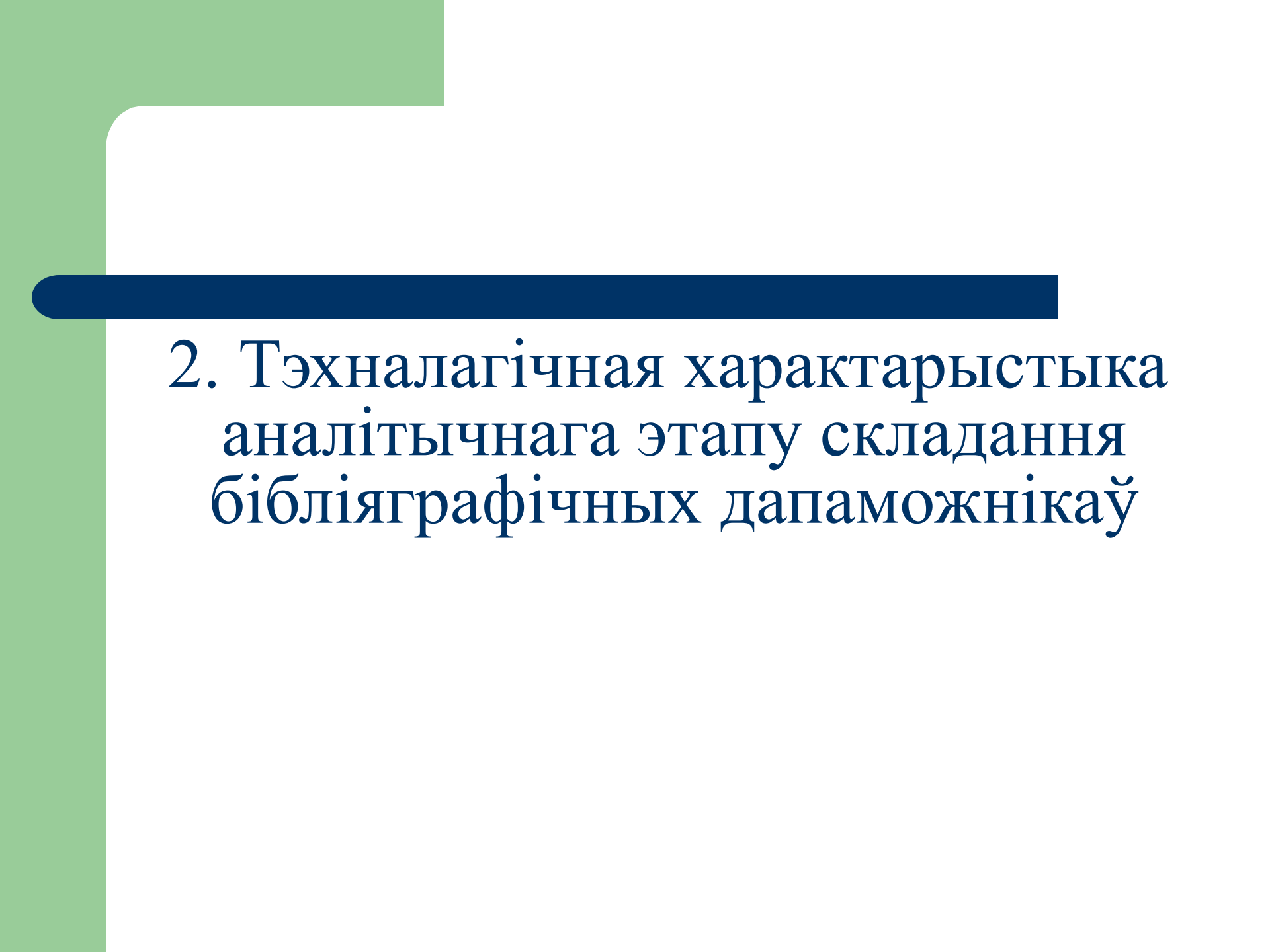
- правільна вызначыць кола крыніц выяўлення дакументаў, спосабы і паслядоўнасць іх прагляду.

Дыферэнцыяцыя крыніц выяўлення дакументаў

- У залежнасці ад характару змяшчаемай інфармацыі:
  - першасныя
  - другасныя
- У залежнасці ад спосабу прагляду крыніц:
  - асноўныя
  - дадатковыя

Тэхналогія выяўлення дакументаў:

- Прагляд пачынаюць з асноўных другасных крыніц, потым праглядаюць дадатковыя бібліяграфічныя крыніцы
- Потым праглядаюць першасныя крыніцы: **асноўныя** (праглядаюцца пільна) і дапаўняльныя (праглядаюцца ў мэтах кантролю)
- Прагляд праводзіцца ў **зваротна храналагічным парадку**
- Можа ажыццяўляцца **суцэльны** (праглядаецца кожны бібліяграфічны запіс) і **выбарачны** прагляд
- Вядуцца дзве картатэкі: картатэка выяўленых дакументаў і картатэка прагледжаных крыніц

2. Тэхналагічная характарыстыка аналітычнага этапу складання бібліяграфічных дапаможнікаў

Мэта этапу:

- падрыхтаваць бібліяграфічныя запісы аб дакументах у адпаведнасці з вызначанай у плане-праспекце структурай, якія будуць уключаны ў рыхтуемы дапаможнік

Асноўныя працэсы этапу

- агульны бібліяграфічны аналіз дакументаў;
- бібліяграфічнае апісанне;
- анатаванне ці рэферыванне;
- індэксаванне і прадметызацыя;
- фармленне бібліяграфічнага запісу.

Агульны бібліяграфічны аналіз дакумента

Мэта: вызначыць адпаведнасць дакумента
вызначаным крытэрыям і магчымасць уключэння ў
бібліяграфічны дапаможнік;

падрыхтаваць матэрыял для наступных
працэсаў.

Выкарыстоўваецца знаёмства з самім
дакументам і дапаўняльныя крыніцы (крытычныя
матэрыялы, звесткі аб аўтары і інш.).

Бібліяграфічне апісанне

- Адпаведнасць стандартам
- Аднолькавасць і паўната на працягу ўсяго дапаможніка

Анатаванне і рэферываванне

- **Анатацыя** - кароткая характарыстыка дакумента (яго часткі ці сукупнасці дакументаў) з пункту гледжання яго зместу, формы і прызначэння
  - ДАСТ 7.0 -99
«Реферат и аннотация»

Класіфікацыя анатацый

- Па функцыянальным прызначэнні:

- даведачная

- рэкамендацыйная

- Па спосабе характарыстыкі:

- агульная

- аналітычная

- групавая

Рэферат

- скарочанае выкладанне зместу першаснага дакумента (ці яго часткі) з асноўнымі фактычнымі звесткамі і вывадамі
  - ДАСТ 7.0 -99
«Реферат и аннотация»

Тыпавая структура рэферата

- прадмет, тэма, мэта работы;
- метады або метадалогія праведзенай работы;
- вынікі работы;
- сфера прымянення вынікаў работы;
- вывады;
- дадатковая інфармацыя.

Адрозненні анатацыі і рэферата

- Анатацыя адказвае на пытанне: аб чым гаворыцца ў дакуменце, рэферат – што гаворыцца ў дакуменце;
- Аб'ём рэферата большы;
- Рэферат мае тыпавую структуру.

Тэхналогія падрыхтоўкі анатацыі і рэферата

- чытанне (для агульнага знаёмства, рэфератыўнае з элементамі пераказу, вывучаючае з аналізам);
- пабудова мадэлі анатацыі, рэферата;
- напісанне анатацыі (экстрагіраванне, перафразіраванне, інтэрпрэтацыя);
- рэдагаванне.

Індэксіраванне

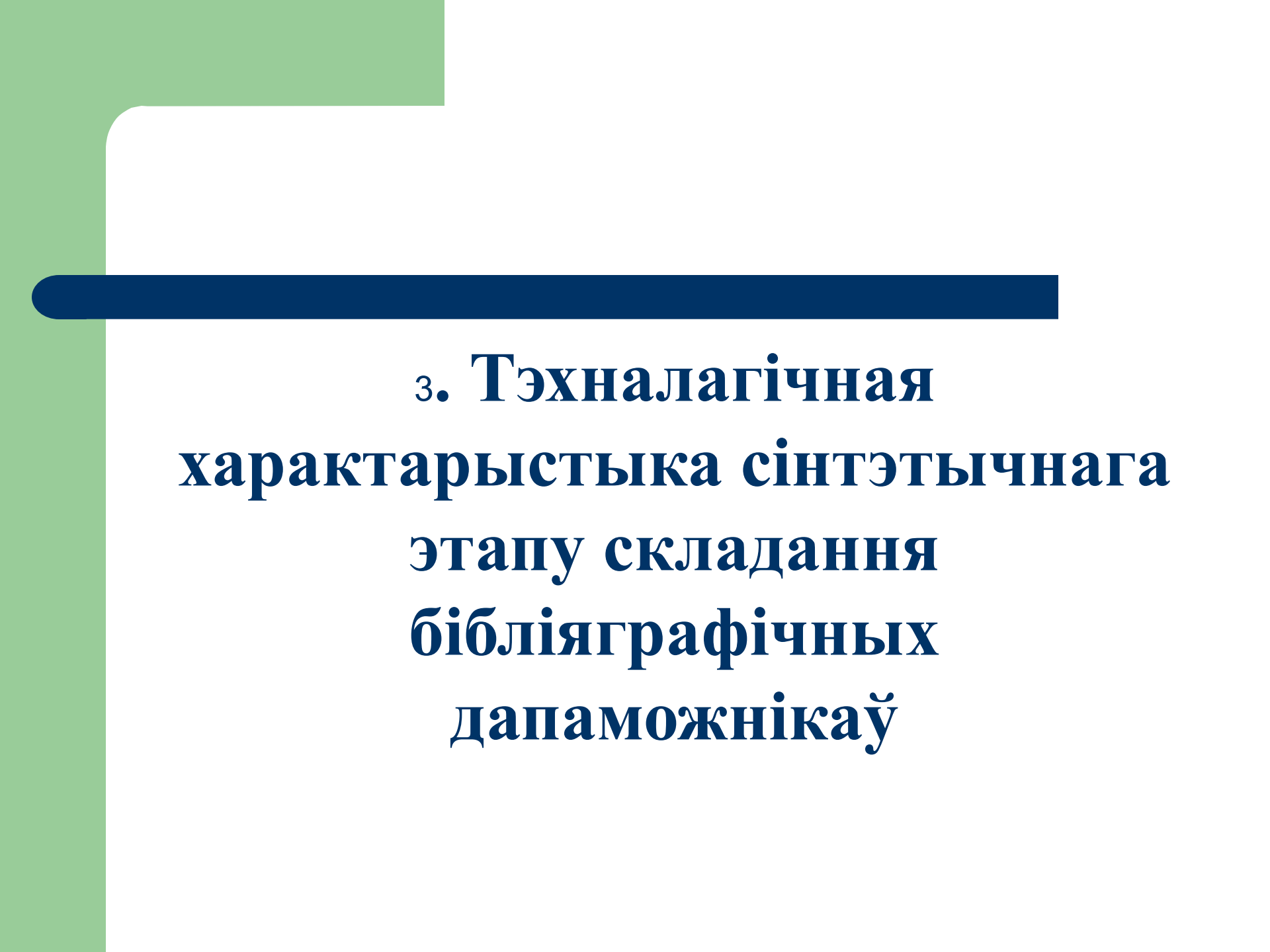
- працэс выражэння зместу дакумента на інфармацыйна-пошукавай мове

Прадметызацыя

- індэксіраванне зместу дакумента з дапамогай прадметных рубрык

Падрыхтоўка бібліяграфічнага запісу

- Мінімальная абавязковая адзінка бібліяграфічнага запісу – бібліяграфічнае апісанне;
- Структура бібліяграфічнага запісу аб'ядноўвае вынікі ўсіх папярэдніх працэсаў;
- Патрабаванні да афармлення бібліяграфічнага запісу: прытрымлівацца паслядоўнасці яго элементаў; кожны элемент павінен пачынацца з новага радка; выкарыстоўвацца розныя шрыфты, прабелы.

**3. Тэхналагічная
характарыстыка сінтэтычнага
этапу складання
бібліяграфічных
дапаможнікаў**

Мэта этапу

- сфарміраваць структуру бібліяграфічнага дапаможніка, якая б адпавядала яго мэтаваму і чытацкаму прызначэнню, жанру

Працэсы этапу

- канчатковы адбор
- групоўка дакументаў

Канчатковы адбор

- **Фармальны** – адбор па знешніх прыметах дакумента (фармальна-выдавецкія, храналагічныя, тэрытарыяльныя, моўныя, прасторавыя);
- **Зместавы** (адпаведнасць зместу дакументаў тэме дапаможніка);
- **Якасны** (адпаведнасць дакументаў мэтаваму і чытацкаму прызначэнню).

Бібліяграфічная групоўка

- Аб'яднанне бібліяграфічных запісаў ў групы па заданых прыметах;
- **Мэта групоўкі:** упарадкаванне, прывядзенне ў лагічную і стройную сістэму выяўленых першасных дакументаў; дапамога ў хуткім пошуку неабходных дакументаў.

Способы бібліографічної групіроўкі

- фармальная
- зместавая
- лагічная

Способы бібліяграфічнай групіроўкі

- **Фармальная** (грунтуецца на знешніх прыметах дакумента і арыентавана на забеспячэнне іх пошуку – алфавітная, па відах дакументах, мовах, храналогіі і інш.);
- **Зместавая** (аб'яднанне блізкіх па змесце дакументаў у структурных адзінках дапаможніка. Віды:
  - **сістэматычная** (матэрыял размяшчаецца ў адпаведнасці з прынятай схемай класіфікацыі - УДК, ББК і інш.);

Спосабы бібліяграфічнай групіроўкі

- **тэматычная** (арганізацыя бібліяграфічных запісаў па тэмах, якія ў сукупнасці раскрываюць змест дапаможніка);
- **прадметная** (бібліяграфічныя запісы размяшчаюцца па вузкіх тэмах – прадметных рубрыках, якія размяшчаюцца па алфавіце);
- **Лагічная (рэкамендацыйная)** – размяшчэнне бібліяграфічных запісаў ў рэкамендуемай паслядоўнасці вывучэння (ад простага да складанага, ад агульнага да асобнага)

Способы бібліяграфічнай групіроўкі

- **Простая** (выкарыстоўваецца адзін спосаб групіроўкі)
- **Складаная** (выкарыстоўваецца некалькі спосабаў групіроўкі і розныя ўзроўні).

Фактары, якія ўплываюць на выбар спосабу групойкі

- Змест бібліяграфічнага дапаможніка;
- Мэтавае і чытацкае прызначэнне;
- Аб'ём;
- Асаблівасці аб'ектаў бібліяграфавання і інш.

Метадычныя патрабаванні да групойкі:

- Схэма групойкі павінна быць стройнай, базіравацца на прымяненні адзінага прынцыпа дзялення;
- Лагічнай;
- Адпавядаць сучаснаму стану развіцця навукі.

**4. Тэхналагічная характарыстыка
заклучнага этапу складання
бібліяграфічных дапаможнікаў**

Асноўныя працэсы

- падрыхтоўка даведачна-метадычнага апарату
- рэдагаванне
- афармленне дапаможніка перад здачай у друк

Даведачна-метадычны апарат

- **Прадмова** (адрасавана карыстальнікам, раскрыць змест, метадычныя асаблівасці дапаможніка, абавязкова для ўсіх відаў і тыпаў дапаможнікаў);
- **уступны артыкул** (раскрывае сучасны стан распрацаванасці тэмы, біяграфічны очерк персоны, рыхтуюць навукоўцы, для крыніц рэпертуарнай, персанальнай бібліяграфіі);

Даведачна-метадычны апарат

- **дапаможныя паказальнікі** – для павышэння пошукавых магчымасцей дапаможніка (аўтараў, загаловаў, географічны, тапаграфічны, прадметны і інш.)
- **дадаткі**
- **змест**
- **метадычныя парады**

Рэдагаванне

- **Навуковае** (праводзіць спецыяліст, навуковец – адпаведнасць усіх частак, элементаў дапаможніка сучаснаму стану навукі);
- **Літаратурнае** (выпраўленне стылістычных і арфаграфічных памылак, паўтораў і г.д).
- **Бібліяграфічнае** (праводзіць бібліёграф, аднолькавае бібліяграфічных запісаў, адпаведнасць стандартам, правільнасць нумарацыі, спасылак і г.д.).

Афармленне дапаможніка перад здачай у друк

- Вызначыць кампазіцыю дапаможніка, паслядоўнасць яго элементаў,
- Асноўны элемент – бібліяграфічны тэкст, які складаецца з бібліяграфічных запісаў;
- Перад бібліяграфічным тэкстам: прадмова, уступны артыкул, спіс умоўных скарачэнняў;
- За бібліяграфічным тэкстам: дапаможныя паказальнікі, спіс прагледжаных крыніц, змест.
- Афармляецца тытульны ліст, вокладка і інш.

**5. Тэхналогія падрыхтоўкі бібліяграфічных
дапаможнікаў з выкарыстаннем сродкаў
аўтаматызацыі**

- Аўтаматызаваная тэхналогія: зыходным дакументам для іх падрыхтоўкі служаць ужо вывераныя бібліяграфічныя запісы, якія знаходзяцца ў электроннай памяці ЭВМ
- Падрыхтоўка традыцыйных форм бібліяграфічных дапаможнікаў як аналагаў існуючых тэматычных баз даных

- Часткова аўтаматызаваная тэхналогія: прадугледжвае ручны адбор бібліяграфічнай інфармацыі з наступным уводам у ЭВМ і апрацоўкай на аўтаматызаваным рабочым месцы (АРМ) бібліёграфа
- Змешаная тэхналогія: выкарыстоўваюцца як традыцыйныя крыніцы адбору інфармацыі, так і вынікі ўжо праведзенай аналітыка-сінтэтычнай апрацоўкі дакументаў у электроннай форме.

Дзякуй за ўвагу!